ABSTRACT

Name: Mahesh Jaishi
Semester and year of admission: First 2021
Major Subject: Agricultural Extension
Major Advisor: Dr. Purna Bahadur Nepali

ID No. R-2021-EXT-B-01-P
Degree: PhD in Agriculture
Department: Agricultural Extension and Rural Sociology

The weak and fragmented relationship between agricultural research, extension, and education functions being carried out under different leadership with minimal structural and functional relationships in Nepal. Limited evidence is available to describe this relationship which is responsible for rudimentary agricultural innovation systems. Functional agricultural research extension and education relationships are more important at the local government level, where linkage and integration are operationalized to implement the agricultural service delivery function. So, the study of agricultural service delivery with reference to linkage and integration at the local government level is being considered important after the federalization of agriculture in Nepal. In this context, a study was designed and conducted to study this relationship. The research assessed the agricultural research extension and educational institutional linkage with reference to promotion of the agriculture innovation system. The research also studied the perception of stakeholders with reference to higher agricultural education and the community engagement to promote agricultural service delivery at the local government level. The research is grounded on pragmatist philosophy, abductive reasoning and quantitative and qualitative information integration. An explanatory sequential design of mixed methods research was applied. Data were collected in two phases. In the quantitative phase, two cross-sectional opinion surveys were conducted. First, a survey was devised to explore the factors responsible for linkage and integration. The second survey was conducted to explore the factors of agricultural service delivery. Exploratory factor analysis was conducted in both surveys. In the qualitative phase, qualitative tools and techniques: focus group discussions, key informant interviews, participatory interactive workshops, and participant observations were devised based on the primary information obtained through the quantitative phase. The information was then merged with five merging purposes: triangulation, complementarity, development, initiation, and expansion. The four factors responsible for linkage and integration were extracted: psycho-personnel, internal to the organization, enabling policy environment, and external to the organization. The three key factors found influencing in agriculture service delivery: service delivery practices, municipal capacity, and service delivery structures were detected. The findings showed that the higher agriculture education institutions were found devoid in connecting functional and structural relationships with research, extension and the community. The respondents overwhelmingly agreed on the engagement of higher agricultural education institution in technology transfer, policy processes, and capacity building to link and integrate these institutions. The study confirms the absence of linkage and integration structures and thus the need for multi-stakeholder community agriculture innovation platforms at the local government. The research recommends the four mechanisms: community agriculture extension service centers, farming system research and extension centers, community learning centers, and multi-stakeholder agri-business platforms.

With reference to the intergovernmental linkage and integration, the study emphasizes the need for the application of coexistence, cooperation, and collaboration principles. The study also recommends nine points agricultural service delivery framework to assess, map and implement the linkage and integration at the local government level.

शोध-सार

नाम: महेश जैशी
प्रथम सत्र मिति: प्रथम २०७९
मुख्य विषय: कृषि प्रसार
मुख्य सल्लाहकार: पूर्ण बहादुर नेपाली, पिएच्.डी

परिचय पत्र नं. आर २०२१-ईएक्सटी-बी-०१-पी
उपाधि: विद्यावारिधि कृषि विज्ञान
विभाग: कृषि प्रसार तथा समाज शास्त्र

कृषि अनुसन्धान, कृषि प्रसार तथा कृषि शिक्षा निकायहरूको बिचको कमजोर तथा खण्डित सम्बन्ध, यी तीन निकायहरूको मुलभूत उपकर्महरू छुट्टाछुट्टै नेतृत्वबाट सञ्चालित भएको कारणले बढी नाजुक भएको छ। यो नै नेपालको राष्ट्रिय कृषि प्रसार पद्धतिको प्रमुख समस्या हो। यी तीन निकायहरू बीचको कार्यगत एकताका जसले कृषि नविनतम प्रणालीलाई सुदृढ बनाउँछ यसको बारेमा विस्तृत अनुसन्धानात्मक व्याख्याको अभाव देखिन्छ। कृषि अनुसन्धान, कृषि प्रसार तथा कृषि शिक्षा निकायहरूको बिचको संरचनागत एवम् कार्यगत सम्बन्ध स्थानीय सरकार तहमा अझ बढी महत्वपूर्ण छ जहाँबाट एकीकृत कृषि प्रसार सेवा प्रवाह गरिन्छ। नेपालमा स्थानीय सरकार तहमा कृषि-अनुसन्धान कृषि-विस्तार र तथा कृषि-शिक्षा लाई एकीकृत गर्ने प्रवधानको अध्ययन बढ्दो रूपमा महत्वपूर्ण मान थालिएको छ। यस सन्दर्भमा यी निकायहरूको बिचको सम्बन्धहरूको र कारक तत्वहरूको बारेमा व्याख्या गर्न एउटा अध्ययन डिजाईन गरिएको थियो। अध्ययन ले विद्यमान संयोजन र एकीकरण प्रणालीको प्रकृति र विशेषताहरू कारक तत्वहरूको बारेमा अध्ययन गरेको थियो। साथै यो अध्ययनले कृषि अध्ययन अध्यापन संस्थानहरूले यी तीन संस्थाहरूका बीचमा सम्बन्ध विस्तार र संयोजनमा खेल्न सक्ने भूमिकाका बारेमा स्थानीय स्तरमा एकीकृत कृषि सेवाहरूको सेवा विस्तारको लागि उपयुक्त समन्वयात्मक कृषि प्रसार प्रणालीको अध्ययन पनि गरेको थियो। यो अनुसन्धान प्रयोजनवादको दर्शनमा आधारित अपहरणात्मक बिभूषण प्रक्रियाको प्रयोग गरिएको थियो। अध्ययन व्याख्यात्मक क्रमिक मिश्रित अनुसन्धान डिजाईनको प्रयोग गरिएको थियो। अध्ययनको लागि संख्यात्मक र व्याख्यात्मक गरि दुई चरणमा सम्पन्न गरिएको थियो। संख्यात्मक चरणमा दुईवटा धारणा सर्वेक्षण गरिएको थियो। प्रथमतः कृषि अनुसन्धान, कृषि विस्तार तथा कृषि शिक्षा निकायहरूको बिचको सम्बन्ध विस्तारका तत्वहरू पत्ता लगाउन र दोस्रोमा स्थानीय तहमा कृषि प्रसार सेवा प्रवाह का मुलभूत कारक तत्वहरू पत्ता लगाउन। यी दुवै तहमा अन्वेषणात्मक तत्व विश्लेषण विधि प्रयोग गरिएको थियो। पहिलो चरणको संख्यात्मक अध्ययनको नतिजा बिभूषणका आधारमा गुणात्मक चरण अन्तर्गत फोकस ग्रुप छलफल, समूहगत छलफल, सहभागितात्मक अन्तरक्रियात्मक कार्यशाला र सहभागितात्मक अवलोकन विधि प्रयोग गरिएको थियो। दुवै चरणमा संकलन गरिएको सूचनाहरू लाई पाँचवटा अभिप्रायका आधारमा मिश्रण गरिएको थियो। कृषि अनुसन्धान, कृषि प्रसार तथा कृषि शिक्षा निकायहरूको बिचको सम्बन्ध विस्तारमा चारवटा तत्वहरू, व्यक्तिगत-मनोवैज्ञानिक कारक तत्वहरू, आन्तरिक संगठनात्मक कारक तत्वहरू, सामाजिक राजनीतिक नितिगत वातावरण, र संगठनको बाह्य तत्वहरू मुख्य कारक तत्वहरूको रूपमा पहिचान गरिएको थियो। थप रूपमा, स्थानीय तहमा कृषि प्रसार सेवाका तत्वहरू, कृषि सेवा प्रवाहनको अभ्यास, पालिकाहरूको सेवा प्रवाहको क्षमता, र सेवा प्रवाहनको आवश्यक संरचना गरि तीन मुख्य कारकहरूको रूपमा पहिचान गरिएको थियो। अध्ययनले हालको अवस्थामा कृषि उच्च अध्ययन संस्थानहरू, अनुसन्धान, प्रसार एवम् कृषि समुदाय संगको संरचनागत एवम् कार्यगत सम्बन्धबाट वञ्चित भएको देखाएको छ। अध्ययनको क्रममा उत्तरदाताहरूले कृषि उच्च अध्ययन संस्थानहरूले यी तीन संस्थाहरूको सम्बन्ध कृषि अनुसन्धान, कृषि प्रसार र कृषि शिक्षालाई संयोजन गर्न अहम भूमिका निर्वाह गर्न सक्छ भन्ने धारणा व्यक्त गरेका थिए। संयोजनको कार्य गर्न शैक्षिक संस्थाहरूले कृषि प्रविधि स्थानान्तरण, नितिगत अध्ययनमा प्रतिबद्धतात्मक संलग्नता र क्षमता विकासका कार्यहरूम सलग्न हुन सक्छन् भनि औंल्याएका थिए। यिनै विविध कारक तत्वका आधारमा यस अनुसन्धानले स्थानीय स्तरमा कृषि शिफारिस गरेको छ। यो अनुसन्धानले स्थानीय तहमा एकताको संरचना नै अभाव देखाएको छ। तसैले समुदायमा आधारित कार्यात्मक अनुसन्धान तथा प्रसार केन्द्र, समुदाय सिकाईमा आधारित प्रसार केन्द्र, र बहु सरोकारवालाहरूको कृषि संयन्त्र। त्यसै गरि अध्ययनले सरोकारवालाहरूलाई सुधारिएको छ। यस अध्ययनले औंल्याएका नौ दुवै तत्वहरू समावेश गरि विकास गरिएको स्थानीय स्तरको कृषि प्रसारको ढाँचा प्रस्तुत गरेको छ। यो ढाँचा स्थानीयको कृषि प्रसार सेवा समस्याहरूको अध्ययन गर्न, नक्शांकन गर्न, कृषि प्रसार रणनितिको विकास गर्न जगको कार्य गर्न सक्छ।